

3.2. Право на доступ до інформації у мережі Інтернет

Досліджуючи питання доступу до мережі Інтернет слід відзначити, що в реаліях сьогодення він виступає ключовим засобом, який дозволяє людям здійснювати своє право на свободу думок та їх вільне вираження. Це право є гарантованим Загальною декларацією прав людини і Міжнародним пактом про громадянські та політичні права.

Характерною особливістю Інтернету є те, що це не тільки засіб зв'язку та важливе джерело інформації, але й сучасна публічна інфраструктура, яка дозволяє кожній людині отримати доступ до культурних, освітніх, громадських, політичних та інших ресурсів, різноманітних послуг тощо.

На сьогодні можемо відзначити, що у зв'язку з поширенням та розвитком мережі Інтернет все більше країн акцентують свою увагу на необхідності правового регулювання окресленої сфери.

Як відзначає В. С. Татарова ця необхідність зумовлена тим, що завдяки потужним темпам розвитку, Інтернет сприяє революційним перетворенням в усіх сферах суспільного життя. Інтернет уже став потужним фактором соціального, освітнього і культурного розвитку. Він надає нові можливості як державним органам, так і звичайним громадянам і працівникам освіти, усуваючи бар'єри до створення і поширення матеріалів, пропонуючи загальний доступ до джерел цифрової інформації, кількість яких постійно збільшується. Однак Інтернет містить також і певну частину потенційно неналежної непристойної, образливої або протизаконної інформації і може іноді використовуватися як засіб злочинних дій. Хоча переваги Інтернету набагато перебільшують його потенційні недоліки, ігнорувати ці проблеми не можна¹.

На сьогоднішній день Інтернет відіграє вагомую роль у житті кожної людини у всьому світі. Використання всесвітньої мережі Інтернет відкриває перед людством безліч нових можливостей для отримання інформації. Проте варто зауважити, що розвиток Інтернету поставив

¹ Татарова В. С. Особливості правового регулювання мережі Інтернет / В. С. Татарова // Упр. розвитком. – 2014. – № 6. – С. 105–108.

питання щодо правового врегулювання відносин, що виникають між Інтернет-користувачами, провайдерами та державою у цілому. В умовах сьогодення кожна країна намагається врегулювати це питання шляхом обмеження, або навпаки, закріплення права доступу до Інтернету у національному законодавстві.

До того ж, слід відзначити, що Організація об'єднаних націй визнала право на доступ в Інтернет одним з невід'ємних прав людини. Зазначена позиція ООН відображена у резолюції Ради по правам людини від 5 липня 2012 р. про право на свободу слова в Інтернеті¹. Проект резолюції був запропонований Швецією. У резолюції міститься заклик до всіх держав: «заохочувати та полегшувати доступ до Інтернету та міжнародного співробітництва, спрямованого на розвиток засобів масової інформації та засобів зв'язку у всіх країнах».

Проте не всі країни виявили бажання «заохочувати та полегшувати доступ до Інтернету». Яскравим прикладом тоталітарного контролю Інтернет простору, на території певної держави, слід вважати приклад КНР. Якщо досліджувати більш критично зазначену тему, то можемо з упевненістю відзначити, що Інтернет в Китаї блокується практично з моменту його появи. Недарма Глобальна Мережа в Китаї вважається однією з найбільш закритих у світі. У країні працює так званий «Великий китайський фаєрвол» (Великий брандмауер Китаю), який ще називають «Золотим щитом» – система фільтрації контенту, введена в експлуатацію ще в далекому 2003 році. Ця система передбачає наявність мережі фільтрів, що працюють на стороні провайдерів, які обмежують доступ до контенту користувачів. Блокування сайтів відбувається на основі «чорного списку», а також за ключовими словами. Серед заборонених ключових слів ще до недавнього часу були такі, як «Тибет», «Тайвань», «комунізм», «Тянь Ань Мінь».

Крім того, в країні заборонений доступ до ряду популярних веб-сервісів і онлайн-медіа. Серед них – Facebook, Twitter, Gmail (заблокований в кінці 2014 роки), періодично блокується «Вікіпедія» – як вся енциклопедія, так і деякі її сторінки. Також відсутній доступ до CNN, NewYorkTimes та інших новинних проєктів. Привертає увагу

¹ ООН визнала доступ до Інтернету базовим правом людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/society/2011/06/8/80042/>.

той факт, що блокування Інтернету в Китаї не поширюється на Гонконг, Тайвань і Макао.

Влада держави пояснює такого роду блокування необхідністю забезпечення безпеки та державного суверенітету.

Також з 1 березня в Китаї в черговий раз підсилили вимоги щодо використання Інтернету. Мешканцям країни заборонили використання нік-неймів і аватарів, пообіцяли тотальний контроль за опублікованим контентом і блокувати сторінки у випадку наявності порушень. Всі ці вимоги будуть виконувати власники веб-сервісів, а користувачам доведеться навчитися жити з ще більшими обмеженнями¹.

У той же час, блокування доступу до інформації в сучасному світі є порушенням прав людини. Згідно ст. 19 Загальної декларації прав людини, у людини є право «шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї незалежно від державних кордонів»². Тому встановлення таких обмежень слід вважати неприпустимими у сучасному світі.

Потужний контроль за Інтернет-простором було також встановлено нещодавно у Російській Федерації. Так, 13 березня 2016 року Державною Думою прийнято у першому читанні 2 законопроекти, що посилює відповідальність за тероризм та екстремізм. А вже 7 липня 2016 року зазначені законопроекти були підписані президентом РФ.

Окрім посилення відповідальності за передбачені злочини у законопроектах містяться норми, що почнуть діяти з 1 січня 2018 року, стосовно заборони використання несертифікованих засобів кодування (шифрування)³.

Тобто мається на увазі, що відтепер оператори мобільного зв'язку будуть зобов'язані півроку зберігати відомості про дзвінки та повідомлення користувачів. Крім того, три роки вони повинні зберігати інформацію про те, що дзвінок або повідомлення відбувся в певний

¹ Інтернет в Китає: запрет на анонимность [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://internetno.net/category/novosti/internet_v_kitae_zapret_na_anonimnost/.

² Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс] : міжнар. док. від 10 груд. 1948 р. // Офіц. веб-портал Верхов. Ради України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/rada/show/995_015.

³ Закон Яровой [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD_%D0%AF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B9.

день та час. А соціальні мережі, месенджери, поштові клієнти чи сайти, які підтримують функцію шифрування даних, повинні допомагати російським спецслужбам розшифровувати будь-які повідомлення¹.

Для реалізації зазначених нововведень потрібна чимала кількість матеріальних ресурсів, що в свою чергу призведе до значного здроження наданих послуг. Так, за попередніми оцінками експертів для реалізації зазначеного пакету законів знадобиться щонайменше 156 млрд.доларів США².

Окрім того, більшість експертів також наголошує на неможливості реалізації зазначеного проекту суто з технічної точки зору оскільки необхідного обладнання немає не лише у Росії, а й у світі в цілому³.

Як наслідок, зазначені законопроекти зазнали критики з боку Інтернет-спільноти, оскільки їх норми прямо порушують положення ст. 23 та 24 Конституції Російської Федерації⁴.

Зауважимо також, що останнім часом у світі все більше набуває актуальності застосування супутникового Інтернету. Так, компанія OneWeb планує забезпечити доступ до Інтернету у будь-якому місці, є такі плани у компанії Samsung та інших. В свою чергу у наземних операторів у зв'язку з цим можуть з'явитися проблеми. Дійсно, проєкт OneWeb (в числі інвесторів – Airbus, Hughes, Intelsat, Qualcomm, Coca-Cola, Virgin) передбачає всесвітню мережу створену з 700 супутників, які зможуть забезпечити до 2019 року широкопasmовий інтернет в усьому світі. Компанія Ілона Маска SpaceX до 2020 року обіцяє аналогічну мережу – теж близько 700 апаратів. Samsung Research America ставить на меті створення мережі на 4600 супутників. Компанія Google збиралася витратити 3 млрд доларів США на

¹ Час перерізати Інтернет-кабель. Як у соцмережах відреагували на підписання «Пакету Яровой» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/politika/chas-pererizati-internet-kabel-yak-u-socmerezah-vidreaguvali-na-pidpisannya-paketu-yarovoyi-689843.html>.

² Затрати на реализацию «закона Яровой» оценили в 10 трлн рублей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hitech.newsru.com/article/26aug2016/10trln>.

³ Принятие «пакета Яровой – Озерова». Последствия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://geektimes.ru/post/278532/>.

⁴ Конституция Российской Федерации [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.constitution.ru/10003000/10003000-4.htm>.

запуск у космічний простір 180 апаратів для тієї ж мети. У цієї компанії є також проект Інтернету з аеростатів. Суть ідеї полягає у розміщенні в стратосфері шарів з сонячними батареями, які повинні будуть забезпечувати доступом в Інтернет територію діаметром 40 км, щось подібне планує і Facebook: супутники для Африки і дрони над більш обжитими територіями¹.

Як бачимо, все більше компаній прагне надати людям можливість користуватися якісним та швидким доступом до Інтернету у будь-якому куточку планети.

Однак постає питання, яким чином відбувається врегулювання питання доступу до мережі Інтернет в Україні.

Після розпаду Радянського Союзу державам колишнього СРСР повинно було відновити свої стосунки вже на рівні міжнародних інституцій та надати довіру людям щодо захисту їх прав у майбутньому.

Десять років проходить перед тим як всесвітня мережа Інтернет стає головним джерелом інформації для суспільства, у тому числі для громадян країн СНД. З усіх країн колишнього СРСР, найбільш демократичного, вільного доступу до Інтернету набула – Україна.

На початку 2014 року, коли Україна починає переживати один із найскладніших етапів в історії незалежності, Верховна Рада України приймає закони, які йшли у розріз із резолюцією ООН про право доступу до Інтернету кожного громадянина на території нашої держави.

Тоді ж Інтернет асоціація України звернулася з відкритим листом до Президента України Віктора Януковича щодо Закону № 721 – VII про внесення змін у Закон України «Про судоустрій і статус суддів», а також інших процесуальних законів які стосуються додаткових заходів спрямованих на захист безпеки громадян.

Наслідком впровадження пропонуваного Законом новацій могло б стати руйнування ринку телекомунікацій, що призведе до значного підвищення вартості надання телекомунікаційних послуг населенню й безпрецедентне порушення конституційних прав споживачів телекомунікаційних послуг України.

¹ Небесный интернет от Google и Facebook в России будет вне закона [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://life.ru/t/%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC/911705/niebiesnyi_intierniet_ot_google_i_facebook_v_rossii_budiet_vnie_zakona.

Такий сценарій розвитку подій стане можливим у силу причин, серед яких:

1. Впровадження обмеження доступу абонентів операторів телекомунікацій до окремих ресурсів мережі Інтернет без рішення суду слугуватиме негативним фактором для бізнесу, що в свою чергу приведе до розміщення Інтернет-ресурсів за кордоном, а це в свою чергу – до відповідних бюджетних втрат.

Згідно з документом ООН 2001 р., поширення інформації в мережі повино бути максимально вільним, обмежуючись лише тими ситуаціями, коли воно може привести до порушення будь-чиїх прав.

Надання Законом Національній комісії, що здійснює регулювання в сфері зв'язку й інформатизації, права ухвалювати без рішення суду, на власний розсуд, обмеження доступу абонентів операторів телекомунікацій до ресурсів мережі Інтернет, через які здійснюється поширення інформації, є порушенням інших норм Закону України «Про телекомунікації» щодо вільного доступу, загальноприйнятої системи судочинства України, у т.ч. презумпції невинуватості, а також суперечить ст. 12 Директиви 2000/31/ЄС Європейського парламенту й Ради «Про деяких правових аспектах інформаційних послуг, зокрема, електронній комерції, на внутрішньому ринку» («Директива про електронну комерцію»). При цьому забезпечення повного блокування Інтернет-ресурсів, розташованих за межами України, технічно неможливе, і впровадження норми про позасудове блокування сайтів спричинить висновок бізнесу щодо переміщення хостинга за кордон з відповідними втратами.

2. Запровадження вимоги ліцензування послуг доступу до мережі Інтернет приведе до того, що через 3 місяці (згідно з заключними положеннями Закону) в Україні фактично буде зруйнований ринок надання доступу до Інтернету.

Ліцензування приведе до зменшення кількості суб'єктів, що надають послуги, особливо серед малого й середнього бізнесу, подальшої монополізації ринку телекомунікацій, створення корупційних схем з відключення доступу й, як наслідок, до значного підвищення вартості телекомунікаційних послуг для споживачів.

До того ж ліцензування доступу до Інтернету суперечить принципам регуляторної політики держави щодо зменшення регуляторного тиску й міжнародним нормам, згідно з якими ліцензування виду господарської діяльності вводиться тільки у випадку недостатності інших засобів і природних ресурсів або може становити загрозу життю або здоров'ю людей.

3. Обов'язок операторів, а також провайдерів телекомунікацій придбати за власні кошти технічні засоби, необхідні для здійснення уповноваженими органами оперативно-розшукових заходів суперечить позиції Конституційного Суду України, висловленої в рішеннях від 29 червня 2010 р. № 17-рп і від 2 листопада 2004 р. № 15-рп по дотриманню конституційних принципів рівності й справедливості. Впровадження цієї норми призведе до значного підвищення вартості телекомунікаційних послуг для вітчизняних споживачів і створить умови для росту соціальної напруженості.

4. Впровадження норми про надання телекомунікаційних послуг з використанням ідентифікаційних телекомунікаційних карток виключно на підставі укладеного між оператором телекомунікацій і споживачем телекомунікаційних послуг угоди призведе до значного скорочення кількості користувачів телекомунікаціями, особливо у сільських районах, і до збільшення цифрового розриву між регіонами України.

До того ж окремі положення Закону не узгоджуються з вимогами ст. 19 Конституції України щодо визначення способу здійснення повноважень органами державної влади і не враховують правової позиції Конституційного Суду України, оскільки не містять достатніх і завершених правових механізмів реалізації положень, як того вимагає принцип правової держави (Рішення від 30 травня 2001 р. № 7-рп/2001)¹.

Сьогодні у Верховній Раді України зареєстровано за поданням О. Б. Фельдмана законопроект № 4715 «Про внесення доповнень до Цивільного кодексу України (щодо гарантування права фізичної

¹ Інтернет асоціація хоче безкоштовний доступ до Мережі для українців Укрінформ від 24.02.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/internet_asotsiatsiya_hoche_bezkoshtovniy_dostup_do_meregi_dlya_ukraiintsiv_1911099.

особи на доступ до Інтернету)»¹. У пояснювальній записці до законопроекту акцентується увага на тому, що Рада з прав людини ООН підтвердила, що ті ж права, які людина має в офлайновому середовищі, повинні також захищатися і в онлайн-середовищі. Так, зокрема право на свободу вираження думок незалежно від кордонів і для будь-яких обраних людиною засобів масової інформації відповідно до статей 19 Загальної декларації прав людини і Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (Резолюція A/HRC/20/L.13).

У практиці Європейського Суду з прав людини питання доступу до Інтернету стало предметом окремого вивчення ще у 2012 році. У рішенні за справою «Ахмет Юлдірім проти Туреччини» ЄСПЛ (ECHR Chamber judgment, case Ahmet Yildirim v. Turkey) (заява N. 3111/10) було зазначено, що «право безперешкодного доступу до Інтернету слід також визнати».

Натомість в Україні доступ до мережі Інтернет не є таким, який гарантується державою на рівні з іншими правами людини. Отже, вірогідними лишаються такі ситуації, коли доступ до Інтернету може бути обмежений. Натомість віднесення доступу до Інтернету до прав людини автоматично унеможливить такі обмеження.

Законопроектом №4715 пропонується віднести право фізичної особи на доступ до Інтернету до особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. Окрім того, акцентується увага на необхідності заборони обмеження права доступу до Інтернету. Обмеження доступу до певних даних, що містяться у Інтернеті, можливо лише на підставі рішення суду про незаконність таких даних.

Отже, як бачимо, питання закріплення права безперешкодного доступу до мережі Інтернет на сьогодні в Україні є досить актуальними, оскільки окреслена сфера регулюється виключно Цивільним кодексом України.

Окрім того, у Верховній Раді України на повторне читання було направлено законопроект «Про внесення змін до деяких законів Укра-

¹ Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення доповнень до Цивільного кодексу України (щодо гарантування права фізичної особи на доступ до Інтернету)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GG3MZ00A.html.

їни щодо посилення відповідальності за вчинені правопорушення у сфері інформаційної безпеки та боротьби з кіберзлочинністю»¹.

У пояснювальній записці наголошується на тому, що законопроект розроблено у зв'язку з необхідністю підвищення ефективності заходів спрямованих на протидію кіберзлочинності, а також терористичним проявам на території України.

Враховуючи загострення криміногенної обстановки у державі та загрозові виклики, які постали перед країною у сфері національної безпеки, вбачається за необхідне надати право на отримання даних і відомостей, необхідних для забезпечення державної безпеки України, за письмовими запитами керівникам Служби безпеки, МВС України, інших правоохоронних (спеціальних) органів, їх функціональних підрозділів, регіональних органів, їх заступників або осіб, які виконують їх обов'язки. Окрім того для виявлення і попередження загроз національній безпеці – наявних та потенційно можливих явищ і чинників, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України, правоохоронні та спеціальні органи мають отримувати доступ до державних електронних інформаційних ресурсів (реєстрів, баз та банків даних, інших інформаційних масивів), інформаційних, інформаційно-телекомунікаційних, телекомунікаційних систем операторів і провайдерів телекомунікацій, контент-провайдерів, інших суб'єктів, які обробляють інформацію в електронному вигляді незалежно від форм власності.

Також експерти застерігають, що згідно із законопроектом, повноваження СБУ можуть бути серйозно розширені. Зокрема, спецслужбі хочуть надати доступ до даних електронних реєстрів, баз даних – під приводом боротьби з хакерами. Також спецслужби зможуть отримати доступ – до серверів провайдерів і навіть до навчальних і бібліотечних фондів.

Якщо ж у ході перевірки спецслужба виявить будь-яку загрозу національній безпеці або підозру тероризму, то доступ до сайту та реєстрів може бути заблокований, а особисті речі фігурантів і зовсім

¹ Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо посилення відповідальності за вчинені правопорушення у сфері інформаційної безпеки та боротьби з кіберзлочинністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55668.

можуть вилучити на час розслідування. Причому блокувати сайти зможуть навіть без рішення суду, а інтернет-компанії змусять відкрити дані про своїх абонентів.

Також автори законопроекту хочуть узаконити і негласний доступ спецслужб до житла підозрюваних, дозволити проводити відеоспостереження та аудіозаписи в їхньому житлі або офісі, а також продивлятися його електронну пошту і листування¹.

Інформація виступає об'єктом інформаційних правовідносин – відносин, які пов'язані з реалізацією права на інформацію та інформаційною діяльністю у галузі створення, збирання, отримання, використання, поширення та зберігання інформації.

Конституція України закріпила право людини на свободу інформації. Стаття 34 Конституції України гарантує кожному право на свободну думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань; право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб і на свій вибір.²

Механізм забезпечення прав людини на доступ до інформації формує правові принципи, норми (юридичні гарантії), а також умови і вимоги діяльності органів влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, громадян, які в сукупності забезпечують дотримання, реалізацію і захист прав громадян.

Основою національного законодавства України у сфері прав людини є, передусім, Конституція України, яка закріплює основні права людини, встановлює механізм їх захисту шляхом регламентування діяльності вищих органів державної влади та місцевого самоврядування. Слід відмітити, що регулювання доступу до інформації в Україні здійснюється завдяки Закону України «Про Інформацію»³, та Закону України «Про доступ до публічної інформації»⁴.

¹ У Раді хочуть узаконити стеження за українцями в мережі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bdzhola.com/news/u-radi-hochut-uzakoniti-stezhennja-za-ukrajintsjami-v-merezhi>

² Конституція України [Електронний ресурс] : Закон від 28.06.1996 № 254к. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-вр>.

³ Про Інформацію [Електронний ресурс] : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

⁴ Про доступ до публічної інформації [Електронний ресурс] : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.

Право на інформацію, що закріплене у статті 34 Конституції України (тобто право «збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію»), провідні представники національного конституційного права відносять до політичних прав. Імовірно, це є наслідком ідеології і світогляду, що сформувалися за роки заполітизованого радянського режиму. Але право на самовираження, що передбачає і право на інформацію, очевидно, є не тільки політичним правом громадянина, а й природним особистим правом, таким, як право на життя, свободу пересування. Воно притаманне людині від народження, а не лише у контексті участі у політичному житті країни.

Варто відзначити, що Конституційний Суд України постановив, що збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди державою, органами місцевого самоврядування, юридичними або фізичними особами є втручанням у її особисте і сімейне життя і допускається виключно у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Підсумовуючи викладене, можемо відзначити, що на сьогодні найбільш активну позицію у питанні обмеження доступу до мережі Інтернет займають виключно країни, у яких існують обмеження, в тій чи іншій мірі, свободи слова. Реалії сьогодення свідчать нам про те, що наша країна цілеспрямовано проводить реформи в усіх сферах суспільного життя задля того, щоб поліпшити не лише соціальне та правове становище громадян, а й покращити інвестиційний клімат, що дозволить залучити інвесторів та створити нові робочі місця.

На нашу думку, обмежувати доступ до всесвітньої мережі Інтернет є неприпустимим, оскільки запровадження такого механізму дозволить знехтувати правом на свободу слова, доступу до інформації та інше.

У той же час ми погоджуємось, що є необхідність у захисті «вразливих» видів інформації, як, наприклад, персональні данні або данні окремих груп користувачів, а тому на сучасному етапі розвитку нашої країни одним з пріоритетних завдань є пошук оптимального балансу між інтересами користувачів та держави.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

**ПРАВОВЕ
РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН
У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ**

Монографія

За редакцією
С. В. Глібка, К. В. Єфремової

Харків
«Право»
2016

УДК 346.7:004.77
ББК 67.9(4УКР)303+65.2/4
П68

*Рекомендовано до друку вченою радою
Науково-дослідного інституту правового забезпечення
інноваційного розвитку Національної академії правових наук України
(протокол № 10 від 17.11.2016 р.)*

Рецензенти:

С. М. Прилипка, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, професор кафедри трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

В. Л. Яроцький, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, завідувач кафедри цивільного права № 2 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Колектив авторів:

Д. І. Адамюк – підрозд. 2.3 розд. II; *Ю. Є. Атаманова* – підрозд. 3.1 розд. III; *Д. В. Бойко* – підрозд. 2.2 розд. II; *О. В. Бринцев* – підрозд. 4.3 розд. IV; *А. П. Гетьман* – підрозд. 1.1 розд. I (у співавт. із К. В. Єфремовою); *С. В. Глібка* – вступ (у співавт. із К. В. Єфремовою), підрозд. 2.5 розд. II; *О. А. Гончаренко* – підрозд. 3.5 розд. III; *О. М. Давидюк* – підрозд. 3.3 розд. III; *К. В. Єфремова* – вступ (у співавт. із С. В. Глібком), підрозд. 1.1 розд. I (у співавт. із А. П. Гетьманом); підрозділи 1.2, 1.3 розд. I; *Ю. М. Жорнокуй* – підрозд. 3.4 розд. III; *К. Ю. Іванова* – підрозд. 2.4 розд. II; *В. С. Мілаш* – підрозд. 2.1 розд. II; *О. О. Осадько* – підрозд. 3.2 розд. III; *І. Є. Погребняк* – підрозд. 4.2 розд. IV; *І. А. Спасибо* – підрозд. 4.1 розд. IV; *А. В. Стріжкова* – підрозд. 4.4 розд. IV

Правове регулювання відносин у мережі Інтернет : монографія / П68 [А. П. Гетьман, Ю. Є. Атаманова, В. С. Мілаш та ін.] ; за ред. С. В. Глібка, К. В. Єфремової. – Харків : Право, 2016. – 360 с.

ISBN 978-966-937-090-7

Монографію присвячено дослідженню положень чинного законодавства України і права ЄС, що регулюють суспільні відносини, які виникають при організації і користуванні мережею Інтернет, виявлено особливості здійснення правочинів і правового статусу суб'єктів таких відносин, а також співвідношення приватних і публічних інтересів у них з метою визначення оптимальних правових механізмів забезпечення та захисту.

Монографія розрахована на науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів юридичних вищих навчальних закладів, спеціалістів у сфері інформаційних технологій, а також усіх тих, хто цікавиться проблемами розвитку відносин у мережі Інтернет.

УДК 346.7:004.77
ББК 67.9(4УКР)303+65.2/4

© Гетьман А. П., Атаманова Ю. Є., Мілаш В. С.
та ін., 2016

ISBN 978-966-937-090-7

© Оформлення. Видавництво «Право», 2016

Зміст

Вступ	5
-------------	---

I. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ВІДНОСИН У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

1.1. Правова природа Інтернет-правовідносин	8
1.2. Суб'єктний склад відносин у мережі Інтернет	22
1.3. Об'єкти Інтернет-правовідносин.....	36

II. ДОГОВІРНІ ВІДНОСИНИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

2.1. Правові аспекти виникнення та реалізації договірних відносин у мережі Інтернет	52
2.2. Правове регулювання електронного цифрового підпису в Україні: стан і перспективи	91
2.3. Правові засади регулювання електронної комерції в Європейському Союзі	112
2.4. Електронна комерція в Україні	134
2.5. Правове забезпечення використання інновацій банками при наданні послуг в мережі Інтернет	155

III. ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

3.1. Охорона авторських та суміжних прав від порушень у мережі Інтернет: реалії та тенденції в Україні	166
3.2. Право на доступ до інформації у мережі Інтернет	194
3.3. Доступ до публічної інформації у формі відкритих даних через мережу Інтернет	205
3.4. Правовий режим інформації, розміщеної на веб-сторінці акціонерного товариства та відповідальність за її недостовірність	231
3.5. Права дітей в Інтернеті.....	253

IV. РОЗВИТОК ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН В ІНТЕРНЕТ: ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

4.1. Історія виникнення мережі Інтернет.....	264
4.2. Етимологія та суть понять «електронний уряд» та «електронне управління».....	277
4.3. Електронний суд – сучасний стан та шляхи вдосконалення	296
4.4. Саморегулювання у мережі Інтернет на прикладі віртуальних організацій Grid	326